

of environmental problems and environmental protection to the recognition of ecological security as a component of international and national security.

The main international documents in the field of environmental safety are outlined. The main international conferences that laid the foundation for the concept of environmental safety were identified.

The place of ecological safety as an integral part of the concept of sustainable development is defined.

Keywords: *environmental security, environment, sustainable development concept, United Nations, globalization, international security.*

Стаття надійшла до редакції 15.04.2020 р.

УДК 346.2:2-78]:349.412

П. В. Бочков

ПРО ПРАВО ВЛАСНОСТІ РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА ЗЕМЛЮ

Коли йдеться про господарські відносини за участю релігійних організацій, то майнове питання є центральним у побудові цих відносин, оскільки для одержання статусу юридичної особи суб'єкт має володіти певною майновою базою. Правовий режим майна релігійних організацій визначає не тільки вимоги до статусу майна (тобто до об'єкта), а й обумовлює регламентацію господарської компетенції суб'єкта, що володіє цим майном.

Серед учених-юристів спори про право власності на релігійні організації тривають саме тому, що центральне місце в системі майнових прав займає право власності, яке є основоположним серед інших майнових прав. Усі інші права (право господарського відання, право довічної успадкованої власності на землю тощо) є похідними від нього й мають обмежені майнові права.

Господарські відносини як предмет регулювання складається лише з двох елементів – організаційного та майнового. Майнові питання, пов'язані з майном будь-яких релігійних організацій, традиційно залишаються одними з найважчих для юридичного розуміння, хоча і мають вирішальне значення, оскільки реалізація права на свободу совісті передбачає наявність певної майнової бази. Питання власності на релігійну власність безпосередньо пов'язані з природним правом кожної людини на свободу совісті, яке знайшло своє законодавче вираження як на міжнародно-правовому рівні, так і в нормах внутрішнього законодавства.

Вітчизняний законодавець вважає, що релігійні організації це такі самі некомерційні організації, як і, наприклад, благодійні організації, а значить, їх можна вивчити, розглянувши без урахування специфіки внутрішніх організаційних та організаційно-майнових зв'язків у відриві від положень канонічного права, а це спричиняє виникнення багатьох спірних питань, що стосуються господарської діяльності релігійних організацій.

Чинне законодавство не дозволяє однозначно визначити, до якої форми власності слід віднести власність релігійних організацій, оскільки в чинних законодавчих актах відсутня чітка кваліфікація такої форми власності, як власність батьків. На нашу думку, майно релігійних організацій слід кваліфікувати як іншу форму власності – як власність релігійних організацій, а не як приватну або колективну, оскільки релігійні

організації мають специфічний, відмінний від громадських організацій, принцип організаційної структури, порядок прийняття рішень з управління майном і т. ін.

Ключові слова: *господарські відносини за участю релігійних організацій, майнові відносини за участю релігійних організацій, власність релігійних організацій, право релігійних організацій на землю, форма власності релігійних організацій.*

DOI 10.34079/2226-3047-2020-10-19-13-20

Постановка проблеми. Майнові питання, пов'язані з власністю будь-яких релігійних організацій (далі РО), традиційно залишаються чи не найскладнішими для юридичного осмислення, хоча й мають найважливіше значення, оскільки реалізація права на свободу совісті передбачає наявність певної майнової бази. Питання власності на культове майно безпосередньо пов'язані з природним правом кожної людини на свободу совісті, що знайшло своє законодавче вираження як на міжнародно-правовому рівні, так і в нормах внутрішнього законодавства.

Право власності РО та його суб'єктний склад не знайшов достатнього висвітлення у вітчизняних наукових дослідженнях. Складність аналізу майнового режиму релігійної сфери визначається необхідністю звернення одночасно до актів законодавства і до канонічних норм, що містяться в статутах РО.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з теми. Визначенню режиму правового майна багато уваги було приділено в дослідженнях сучасних цивілістів Н.П. Астахова, Е.Г. Полонського, Ю.С. Цимермана, В.С. Щербини та ін. Але в контексті нашого дослідження особливий інтерес становлять роботи С.З. Михайліна, І.В. Єршової, З.М. Заменгоф, Г.В. Пронської, В.В. Хахуліна, С.М. Грудницької, Н.О. Бардашевич, О.П. Загнітка та ін. Ці дослідники зазначають, що правовий режим визначає не лише вимоги до статусу майна (тобто до об'єкта), а й обумовлює регламентацію господарської компетенції суб'єкта, який володіє цим майном. Однак належного висвітлення в перерахованих вище роботах не одержали питання, пов'язані з визначенням форми власності РО і у зв'язку з цим права власності на землю РО.

Формування цілей статті. У пропонованій статті спробуємо проаналізувати ситуацію щодо власності РО на землю в руслі більш загальних проблем, пов'язаних із визначенням форми власності РО в сучасній Україні.

Виклад основного матеріалу. Одним із найбільш спірних у вітчизняному законодавстві є питання про право власності РО на землю. Незважаючи на відомі розходження в майнових режимах РО протягом всього періоду історії їх розвитку найбільш революційні зміни у цій сфері відбулися в ХІХ ст.

Звертаємо увагу на той факт, що територія сучасної України в історичній ретроспективі не була єдиною. Для нашого дослідження цей момент є особливо значущим, оскільки правові традиції на територіях з різним історичним минулим істотно відрізняються. В рамках інститутної теорії рівні можливості суб'єктів права власності отримали як Церква, так і її окремі структурні одиниці. Ці можливості набули подальшого закріплення в цивільному законодавстві Російської імперії. При цьому межі права релігійної власності були значно розширені. Як зазначають дослідники, суб'єктами права власності на майно крім Православної Церкви були також «епархіальні начальства (нинішні єпархії), монастирі й церкви (нинішні парафії)» [1, с.359].

Про території, що були частиною Австро-Угорщини, на жаль, матеріалів набагато менше. Очевидно, такий стан справ можна пояснити правовим становищем Української греко-католицької церкви в Речі Посполитій та Австрійській імперії, де греко-

католицьке духовенство (на відміну від римо-католицького кліру) до владних функцій ніколи не допускали. Однак в Австрії (з часом Австро-Угорщині) політика щодо УГКЦ дещо змінилася під впливом освіченого абсолютизму. Так, Марія Терезія заборонила примушувати греко-католиків до переходу в латинський обряд, а її син Іосиф II зрівняв у правах усі церкви імперії.

Прийняті закони не поліпшили матеріального становища священнослужителів УГКЦ і де-факто не зрівняли в правах римо- і греко-католиків. Основна маса священників балансувала на межі виживання, хоча прийняті закони дещо полегшили становище сільських священників, надавши їм деякі привілеї [2, с.318]. Не менш цікавою в руслі нашого дослідження є робота О.Г. Бачинського «церковне право», в якій знаходимо «постанови до управління зовнішніх правових відносин Католицької церкви в Австрії» (Закон від 7 травня 1874 р.). У цьому документі йдеться про те, що діяльність усіх РО здійснюється на підставі «зовнішніх», тобто державних приписів. Причому вчений-церковник навіть не коментує положення, а сухо цитує їх зміст, що вказує на те, що йдеться про норми, які не підлягають обговоренню і є обов'язковими до виконання. Так, наприклад, у параграфі 60 VIII розділу Закону зазначено: «Влада урядова повинна стежити за тим, щоб влада церковна не переступала свого кола компетенції і щоб виконувала приписи зовнішнього закону, рівно як розпорядження влади державної на підставі цього Закону (...) з цією метою може влада накладати страти грошові (...) рівно як уживати усіляких примусових засобів, дозволених законом» [3, с.426]. Австрійська влада активно втручалася навіть у ті питання, які формально мали б перебувати в компетенції УГКЦ. Неодноразово в Законі підкреслюється, що облік надходжень від релігійної діяльності та супутніх витрат повинен здійснюватися виключно на основі австрійського цивільного законодавства, з використанням встановлених форм і бланків звітності.

Післяреволюційні події і подальша історія становлення СРСР засвідчують націоналізацію всієї землі, в тому числі церковної і монастирської, шляхом обернення її на всенародне надбання й користування всіх трудящих на ній. Те саме стосувалося й інших об'єктів, що належать церкві і входять в її структуру організацій.

Подальше регулювання майнових відносин у релігійній сфері пов'язують із прийняттям Помісним собором у 1945 р. Положення про управління Російської православної церкви [4, с.133]. У Положенні (п. 41) було передбачено право парафіяльних «общин вносити потрібні суми на утримання єпархіального архієрея та його управління, а також на загальноцерковні потреби: на патріарше управління і на утримання духовних навчальних закладів при патріархові» [5, с.201]. Між тем церковні будівлі залишались у державній, тобто загальнонародній власності.

Пізніше закон, що позбавляв РО права володіння власністю, був скасований. Радянським урядом надано органам релігійних культів обмежені права юридичної особи та можливість придбання транспортних засобів, виробництва начиння і предметів релігійного культу, продажу їх товариствам віруючих, оренди, будівництва та купівлі у власність будівель (крім молитовних будівель і будинків). Такі дії здійснювалися лише з санкції Ради у справах релігійних культів.

Сьогодні вітчизняний законодавець то відносить РО до громадських організацій, то до приватних власників, то до колективних власників. Виникає відчуття, що законодавець, надавши РО статус юридичної особи, за будь-яку ціну намагається позбавити ці організації права власності на землю, хоча реституція майна (згідно з усіма загальноєвропейськими документами) передбачає і повернення експропрійованих радянською владою земель, що перебували у власності РО. На жаль, наше законодавство в цьому відношенні не назвеш послідовним, як, наприклад,

законодавства прибалтійських республік, які повернули не тільки будівлі, а й земельні ділянки, що належали РО до 1940 року.

Якщо власність РО віднести до приватної власності, то згідно зі ст.325 ЦК України законом може бути встановлено лише «обмеження розміру земельної ділянки, яка може бути у власності фізичної та юридичної особи», а ніяк не заборона на право володіння. Тобто, виходячи з цієї норми ЦК України РО можуть як юридичні особи мати у власності землю. Але згідно із Земельним кодексом України РО права власності на землю не мають (Позицію Державного комітету України з земельних ресурсів було викладено в Листі № 14-11-11/2704 від 29 квітня 2003 р.).

У ст. 19 Земельного кодексу України зазначено, що всі землі в межах території України за основним цільовим призначенням поділяються на дев'ять самостійних категорій, а саме: на землі житлової та громадської забудови, сільськогосподарського, природно-заповідного, рекреаційного, оздоровчого, історико-культурного призначення, землі лісового та водного фондів, землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони.

Відповідно до класифікації земель чинної Інструкції щодо заповнення державної статистичної звітності з кількісного обліку земель, затвердженої наказом Державного комітету статистики України від 5 листопада 1998 р. № 377, зареєстрованої Міністерством юстиції України 14 грудня 1998 р. № 788/3228, РО віднесено до «інших громадських організацій» (шифр рядка 47), а це, зокрема, зареєстровані РО – православні, греко-католицькі, протестантські, іудейські, мусульманські та інші РО, крім підсобних господарств РО, у тому числі господарств монастирів.

Згідно зі ст. 38 Земельного кодексу України до земель житлової та громадської забудови належать земельні ділянки, які використовуються для розміщення житлової забудови, громадських будівель і споруд, інших об'єктів загального користування. Отже, земельні ділянки, на яких розміщені культові споруди РО, належать до земель житлової та громадської забудови. Але як у такому разі бути, якщо культові споруди розміщені на тих землях, які належать до категорії земель історико-культурного, природно-заповідного, рекреаційного, оздоровчого призначення. Виникає нагальна потреба у виділенні ще однієї категорії земель – земель, на яких розміщені культові об'єкти (саме так, а не земель, на яких розміщені РО).

У ч.1 ст. 82 Земельного кодексу України зазначено, що юридичні особи України (засновані громадянами України або юридичними особами України) можуть набувати право власності на земельні ділянки для здійснення підприємницької діяльності у разі придбання за договором купівлі-продажу, дарування, міни, інших цивільно-правових угод; внесення земельних ділянок засновниками до статутного фонду, прийняття спадщини; виникнення інших підстав, передбачених законом.

Згідно зі ст. 92 Земельного кодексу України право постійного користування земельною ділянкою із земель державної та комунальної власності набувають лише підприємства, установи та організації, що належать до державної або комунальної власності. А де ж право постійного користування земельною ділянкою із земель інших форм власності, адже в Конституції зазначено, що всі форми власності рівні, і в Україні крім державної та комунальної існують ще приватна та суспільна власність, причому приватна поділена на власність громадян та юридичних осіб.

Підприємство – це самостійний статутний суб'єкт господарювання, який має права юридичної особи та здійснює виробничу, науково-дослідну та комерційну діяльність з метою отримання відповідного прибутку (ст.1 Закону України «Про підприємства в Україні» від 27 березня 1991 р. № 887-ХІІ). Поняття «комунальне підприємство» визначено у ст.2 цього Закону, згідно з якою комунальним

підприємством є підприємство, засноване на власності відповідної територіальної громади. А державне підприємство – це підприємство, засноване на державній власності, в тому числі казенне.

Далі Законодавець аргументує, що релігійна громада не може бути віднесена до цієї категорії юридичних осіб, а тому і не може бути, згідно з чинним законодавством, суб'єктом права постійного користування на землю. Оскільки РО відповідно до положень Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» від 23 квітня 1991 р. № 987-ХІІ не можуть займатися підприємницькою діяльністю і не належать до організацій державної або комунальної власності та відповідно до положень Земельного кодексу України не можуть набути права власності на землю або право постійного користування землею, то релігійним громадам можуть надаватися земельні ділянки тільки в оренду. Якщо далі міркувати в руслі згаданих вище законодавчих актів, то підприємства, створені РО не займаються підприємницькою діяльністю, а якщо допустити, що такі займаються, будучи юридичними особами, то значить мають і право власності на землю. А як бути з правом власності на землю, якщо ця земля пожертвована або заповідана тій чи іншій РО, адже право приватної власності може бути передано у спадок громадянам, юридичним особам, державі.

Не можна не погодитися з думкою Н.О. Бардашевич про те, що і право оперативного управління, і право господарського відання щодо РО можна розглядати як особливі правозабезпечувальні засоби. Їх застосування поряд з іншими засобами дозволяє власнику (в цьому випадку РО) забезпечити спеціальну правосуб'єктність створюваного дочірнього суб'єкта (будь то РО, благодійна організація або суб'єкт господарювання) і дає можливість контролювати цільове використання переданого майна [6]. Але оскільки розгляд правового режиму майна безпосередньо пов'язаний із питаннями власності, не можна обійти увагою цей аспект проблеми.

Ми не можемо погодитися з кваліфікацією власності РО або як приватної, або як колективної, оскільки вона має особливий характер привласнення майна, особливості суб'єктного та об'єктного складу, а також зміст правовідносин власності. Тим більше, що в ГК України є відсилання до «іншого права», але без уточнень. У ст. 133 ГК України сказано, що «основу правового режиму майна суб'єктів господарювання, на якому базується їх господарська діяльність, складають право власності та інші речові права – право господарського відання, право оперативного управління. Господарська діяльність може здійснюватися також на основі інших речових прав (права володіння, права користування тощо), передбачених Цивільним кодексом України. Майно суб'єктів господарювання може бути закріплено на іншому праві згідно з умовами договору з власником майна».

Акцентуємо тут на словах «на іншому праві», оскільки серед правознавців не вщухають суперечки про право власності РО саме тому, що центральне місце в системі речових прав посідає саме право власності, яке постає основоположним серед інших речових прав. Усі інші права (право господарського ведення, право пожиттєвого наслідуваного володіння земельною ділянкою тощо) є похідними від нього і є обмеженими речовими правами.

Саме в силу перерахованих вище особливостей власність РО можна кваліфікувати як іншу форму власності – як власність РО, а ніяк не приватну або колективну. Такий підхід в існуючих реаліях є правильним ще й тому, що підтримується доктринальними уявленнями церкви про роль власності в сучасному соціальному житті. Зокрема, основи соціальної концепції Російської православної церкви [7], визнаючи різноманіття форм власності, виділяють власність релігійних організацій як особливу її форму.

Ми повністю згодні з тим, що власність РО дійсно являє собою окрему форму власності, оскільки має низку відмінних рис, про що вже йшлося вище. Однак не все майно релігійних організацій служить релігійним цілям. Відповідно, будь-яке майно, що належить релігійним організаціям, необхідно розділити на дві великі групи: майно релігійного призначення та майно загального призначення, і вже виходячи з цього, вибудувати систему законодавчого регулювання цієї сфери. У власності РО не може перебувати земля, проте підприємства РО таке право мають. Значить, якщо всі ланки РО підпорядковані єдиному керуючому центру, то опосередковано власником земельної ділянки, що належить підприємству РО є вся структура на чолі з керуючим центром. Не зовсім зрозумілою є й ситуація з господарською діяльністю РО: з одного боку, у ст. 19 Закону сказано, що «релігійні організації у порядку, визначеному чинним законодавством, мають право для виконання своїх статутних завдань засновувати видавничі, поліграфічні, виробничі, реставраційно-будівельні, сільськогосподарські та інші підприємства, а також добродійні заклади (притулки, інтернати, лікарні тощо), які мають права юридичної особи», а з іншого боку, не мають права займатися підприємницькою діяльністю як НКО. Але підприємства РО можуть займатися і підприємницькою діяльністю. Тут ще раз нагадаємо, що всі ланки РО – це тільки ланки єдиної канонічної структури, і отже, опосередковано держава дозволяє РО займатися й підприємницькою діяльністю.

Найбільш заплутаною є ситуація із націоналізованими земельними володіннями РО: начебто власність РО і потрібно повернути в порядку подолання наслідків політики СРСР, однак володіти цією власністю за сучасним українським законодавством РО не можуть. До питань щодо повернення власності РО додаються і питання про повернення націоналізованої власності взагалі, оскільки в Конституції України заявлено про рівність усіх форм власності, з чого випливає, що повертати власність (або компенсувати її вартість) необхідно не тільки РО, а й усім тим, хто постраждав від націоналізації, колективізації тощо. В іншому випадку РО, які виконують функцію соціального служіння, можуть обмежувати права того самого соціуму, а це за Конституцією України є неприпустимим.

Висновки. Не знаходячи чіткої приналежності РО до існуючих приватних або публічних режимів у майновій сфері, можна зробити висновок про наявність у них самостійної форми власності. Власність РО (релігійна власність) є якраз окремим випадком інших форм власності, на що вказує законодавець. Враховуючи названі вище особливості, ми вважаємо, що власність РО не можна кваліфікувати як колективну або приватну.

У зв'язку з тим, що у вітчизняному законодавстві не врегульовано питання кваліфікації такої форми власності, як власність РО, питання землекористування РО тощо, пропонуємо внести до ЦК України, ГК України, ЗК України, а також до Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» положення, що обґрунтовують таку форму власності, як власність РО. Особливо значущими є і положення, що дозволяють РО володіти земельними ділянками, успадковувати їх, приймати земельні ділянки як пожертвування. Не менш важливою є й розробка положень про відчуження власності РО у правовому порядку в разі порушення законів України.

Список використаної літератури

1. Новицкая Т. Е. Правовое регулирование имущественных отношений в России во второй половине XVIII века / Т. Е. Новицкая. - Москва : Зерцало-М, 2005. - 567 с. ; Novitskaya T. Ye. Pravovoe regulirovanie imushchestvennykh otnosheniy v Rossii vo vtoroy polovine XVIII veka / T. Ye. Novitskaya. - Moskva : Zertsalo-M, 2005. - 567 s.

2. Шандра Р. С. Правовий статус попівства у західноукраїнських селах волоського права (XIV-XVIII ст.) // Релігійний чинник в історії права, держави та юридичної думки : матер. XXXIV іст.-прав. конф., м. Тисмениця, 26-29 травня 2016 р. - Київ, Херсон : Грін Д.С., 2016. - С. 318-323.; Shandra R. S. Pravovyi status popivstva u zakhidnoukrainskykh selakh voloskoho prava (XIV-XVIII st.) // Relihiinyi chynnyk v istorii prava, derzhavy ta yurydychnoi dumky : mater. XXXIV ist.-prav. konf., m. Tysmenytsia, 26-29 travnia 2016 r. - Kyiv, Kherson : Hrin D.S., 2016. - S. 318-323.

3. Бачинський О. Право церковне / О. Бачинський. – Львів : Бібліотека ставропігійського інституту, 1900. - 766 с. ; Bachinskiy O. Pravo tserkovne / O. Bachinskiy. – Lviv : Biblioteka stavropigiyskogo institutu, 1900. - 766 s.

4. Русская Православная Церковь в советское время (1917 - 1991) : материалы и документы по истории отношений между государством и Церковью / сост. Т. Штриккер. – Москва : Пропилей, 1995. - Кн. 2. - С. 133 - 141. ; Russkaya Pravoslavnaya Tserkov v sovetskoe vremya (1917 - 1991) : materialy i dokumenty po istorii otnosheniy mezhdu gosudarstvom i Tserkovyu / sost. T. Shtrikker. – Moskva : Propilei, 1995. - Кн. 2. - S. 133 - 141.

5. Пospelовский Д. В. Русская православная церковь в XX веке / Д. В. Пospelовский. – Москва : Республика, 1995. - 509 с.; Pospelovskiy D. V. Russkaya pravoslavnaya tserkov v XX veke / D. V. Pospelovskiy. – Moskva : Respublika, 1995. - 509 s.

6. Бардашевич Н. А. Хозяйственно-правовое обеспечение деятельности религиозных организаций : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.04 / Наталья Александровна Бардашевич; Институт экономико-правовых исследований. - Донецк, 2011. - 259 с. ; Bardashevich N. A. Khozyaystvenno-pravovoe obespechenie deyatelnosti religioznykh organizatsiy : dis. ... kand. yurid. nauk : spets. 12.00.04 / Natalya Aleksandrovna Bardashevich; Institut ekonomiko-pravovykh issledovaniy. - Donetsk, 2011. - 259 s.

7. Основы социальной концепции Русской Православной Церкви [Электронный ресурс] // Русская православная церковь. Официальный сайт Московского Патриархата. – Режим доступа : <http://www.patriarchia.ru/db/text/419128.html> (дата обращения: 28.04.2020). ; Osnovy sotsialnoy kontseptsii Russkoy Pravoslavnoy Tserkvi [Elektronnyy resurs] // Russkaya pravoslavnaya tserkov. Ofitsialnyy sayt Moskovskogo Patriarkhata. – Rezhim dostupa : <http://www.patriarchia.ru/db/text/419128.html> (data obrashcheniya: 28.04.20 20).

P. Bochkov

ON THE RIGHT OF OWNERSHIP OF RELIGIOUS ORGANIZATIONS TO LAND

When it comes to economic relations involving religious organizations, the property issue is central to the construction of these relations, since to obtain the status of a legal entity, the subject must have a certain property base. Legal regime of property of religious organizations not only define requirements to the status of a property (i.e. object), but also determines the regulation of economic competence of the entity that owns this property.

Among legal scholars, disputes about the ownership of religious organizations are taking place precisely because the central place in the system of property rights is occupied by the right of ownership, which is fundamental among other property rights. All other rights (the right of economic management, the right of lifelong inherited ownership of land, etc.) are derived from it and have limited property rights.

Economic relations as a subject of regulation consists of only two elements – organizational and property. Property issues related to the property of any religious organizations traditionally remain one of the most difficult for legal understanding, although they are crucial, since the implementation of the right to freedom of conscience presupposes the existence of a certain property base. The question of ownership of religious property is directly related to the natural right of every person to freedom of conscience, which has found its legislative expression both at the international legal level and in the norms of domestic legislation.

The Russian legislator believes that religious organizations are such non-profit organizations as, for example, charitable organizations, which means that they can be studied without taking into account the specifics of internal organizational and organizational-property relations in isolation from the provisions of Canon law, and this leads to the emergence of many controversial issues that relate to the economic activities of religious organizations.

The current legislation does not allow for a clear definition of what form of ownership the property of religious organizations belongs to, since the current legislation does not clearly define such a form of ownership as the property of parents. In our opinion, the property of religious organizations should be classified as a different form of ownership – as the property of religious organizations, and not as private or collective, since religious organizations have a specific, different from public organizations, the principle of organizational structure, the procedure for making decisions on property management, and so on.

Key words: *economic relations with the participation of religious organizations, property relations with the participation of religious organizations, property of religious organizations, the right of religious organizations to land, the form of ownership of religious organizations.*

Стаття надійшла до редакції 16.04.2020 р.

УДК 343.13

О. О. Лісовий

ПРАВОВА ПРИРОДА ОБМЕЖЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН ПРИ ПРОВЕДЕННІ НСРД, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ

У статті розглядається правова природа обмеження конституційних прав громадян при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій, пов'язаних із використанням технічних засобів. Розглядаючи недоторканність приватного життя громадян як юридичне явище та правову категорію, автор висвітлює окремі аспекти судового контролю за здійсненням НСРД, що пов'язані з використанням технічних засобів і передбачають втручання в приватну сферу життя. Автор висловлює та обґрунтовує тезу про те, що особливість судового контролю за законністю обмеження конституційних прав громадян при проведенні НСРД, пов'язаних із використанням технічних засобів, полягає в самому механізмі правового регулювання, який поєднує особливий суб'єктний склад, а також однорідні суспільні відносини у